

<https://doi.org/10.15407/rksu.36.072>

УДК 32+8](092)(477)"1906/1963"Багрянний:930.25:82-6"1945/1963"
:070((430+73)=161.2)"1945-2000"

Сергій Козак, доктор філософії (PhD),
науковий співробітник Науково-інформаційного відділу,
Інститут літератури імені Т. Шевченка НАН України (Київ, Україна)
ORCID: 0000-0002-5849-9612
E-mail: detr19411@gmail.com

ЧАСОПИС «УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ» В ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА БАГРЯНОГО (З АРХІВУ ЛИСТІВ ПИСЬМЕННИКА І ГРОМАДСЬКО- ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА: 1945—1963 РОКИ)

Мета статті полягає в аналізі змісту документів з епістолярного архіву письменника і громадсько-політичного діяча Івана Багряного (1906—1963) як джерела з історії газети «Українські вісті» (1945—2000), яка впродовж 55-ти років виходила в Німеччині та США, задля поглиблення відомостей про це еміграційне видання і визначення його проблемно-тематичних напрямів, а також збільшення кола тих персоналій, які у штаті або поза ним співпрацювали з часописом. Щодо **методології**, то дослідження спирається на методи історико-наукового аналізу, систематизації, а також біографічний, хронологічний, джерелознавчий і текстологічний методи вивчення архівних документів, що, своєю чергою, дало можливість визначити їхню інформаційну структуру й зміст. **Наукова новизна**. Серед матеріалів епістолярного архіву І. Багряного виявлено невідомі раніше відомості з історії часопису «Українські вісті», зокрема листи про низку культурно-організаційних заходів, які становлять нову джерельну базу стосовно функціонування цього видання, систематизовано головні тематичні напрями діяльності газети. Уперше впорядковано найповнішу базу архіву (листи І. Багряного і до нього, включно з біографічними довідками про адресатів). **Висновки**. Спираючись на аналіз змісту документів епістолярно-

Цитування: Козак С. Часопис «Українські вісті» в епістолярній спадщині Івана Багряного (З архіву листів письменника і громадсько-політичного діяча: 1945—1963 роки). *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2025. № 3 (38). С. 72—90. <https://doi.org/10.15407/rksu.38.072>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

го архіву, які стосуються часопису «Українські вісті», вдалося відтворити малознані факти з історії видання як одного з головних учасників українського пресового руху в Європі після Другої світової війни, здійснити систематизацію листів з матеріалами про газету (створення хронологічного списку листів, визначення їхньої кількості, біографічних довідок адресатів, реконструкцію низки подій і фактів з історії видання, зокрема про додаток до часопису «Ми ще повернемось!»), визначити її роль і місце у процесі формування національної ідентичності в колі української еміграції.

Ключові слова: архів Івана Багряного, листи, «Українські вісті», епістолярна спадщина, часопис.

Актуальність теми дослідження. Ім'я Івана Багряного — письменника-емігранта, борця за незалежність України, одного з найпомітніших творців її державності, лауреата Шевченківської премії (помертено) — відоме в наукових колах насамперед завдяки дослідженням різних аспектів його прозових творів (романи «Тигролови», «Сад Гетсиманський» та ін.), поезії (збірка «Золотий бумеранг» та ін.), драматургії («Морітурі», «Генерал» та ін.), а також публіцистики («Чому я не хочу вертатись до СРСР?», «Дніпро впадає в Чорне море» та ін.). Однак іще один масив творчості письменника і громадсько-політичного діяча — його епістолярна спадщина — дотепер, на жаль, залишався в затінку наукових інтересів дослідників.

Отже, це перша розвідка з архіву листування Івана Багряного в контексті матеріалів до історії часопису «Українські вісті» (далі — «УВ») (1945—2000), актуальність якої не лише не втрачена, а й нині залишається вкрай важливою як з огляду на літературну й публіцистичну творчість знаного автора, так і у форматі всього громадсько-політичного і культурно-мистецького життя українців на чужині після Другої світової війни. Варто наголосити, що дискурс газети «УВ» в епістолярній спадщині Івана Багряного цілком природний уже хоча би тому, що письменник тривалий час був її головним редактором, а чи не всі його адресати були передплатниками й читачами видання.

Аналіз досліджень і публікацій. Щодо публікацій на цю тему, то нам відома тільки одна стаття, присвячена проблематиці листування Івана Багряного, в якій, щоправда, часопис «УВ» згадується лише побічно. Йдеться про статтю відомого дослідника української діаспори зі США Олексія Коновала «Дещо про Івана Багряного, його творчість та листування», яка побачила світ спочатку в газеті [5], а згодом — у форматі передмови до книжки [4, с. 5—8]. Натомість, якщо брати до уваги актуальність усього руху з повернення в український науковий простір епістолярної спадщини відомих діячів української діаспори, то варто зауважити, що, окрім листів І. Багряного, в Україні, зокрема завдяки зусиллям Оксани Забужко, видрукувано частину листовної спадщини Юрія Шевельова [3]. Стала ближчою нам й епістолярна творчість Ігоря Костецького [27, с. 106—155], чії листи

опрацював науковець з Канади Марко Стех. Долучилися до повернення закордонної епістолярної спадщини й полтавські дослідники: доктор філологічних наук Микола Степаненко видав листування Юрія Шевельова до Олекси Ізарського [24], а Олександр Ротач опрацював листи Григорія Костюка до Олекси Ізарського [1]. Тут варто згадати й листи Євгена Маланюка, які побачили світ книжковим виданням в американському Детройті [24], тощо.

І хоча це неповний перелік повернутої епістолярної спадщини, однак варто зазначити, що він усе ж таки незначний. Але це пов'язано не з відсутністю наукового інтересу серед дослідників, а переважно з проблемою важкодоступності архівів для їх опрацювання. Мало того: якщо за радянських часів наші науковці, зрозуміла річ, не могли вивчати артефакти еміграційних авторів, то за часів незалежності на заваді вже була інша проблема, а саме — утрудненість доступу до цих матеріалів. Ось, приміром, листування Івана Багряного, як ми змогли з'ясувати, в різні роки зберігалось (аж поки не вдалося підготувати його до друку) в низці архівів та ще й у різних країнах: УВАН (США), приватній збірці Олексія Коновала (США), приватній колекції родини І. Багряного (Німеччина), архіві УРДП — Фондації ім. І. Багряного (США).

Мета дослідження. Завданням статті є акцентування проблеми епістолярної спадщини відомого українського письменника Івана Багряного (1906—1963) та інших авторів української еміграції, зокрема визначення того місця, яке, в контексті архіву листування знаного автора, посідає тема часопису «УВ» (1945—2000) — одного з найважливіших періодичних видань української діаспори. У процесі дослідження ми ставили завдання встановити точну кількість листів, які нині зберігаються в різних архівах, зокрема тих, де йдеться про газету, їхню тематичну розмаїтість, вплив матеріалів на формування національної ідентичності тощо.

Виклад основного матеріалу. Особливістю цього дослідження, зокрема, є те, що йдеться про жанр, який, на думку деяких науковців, якщо не зникає, то поволі відходить у минуле [25]. Мало того: у процесі опрацювання нам вдалося простежити історію створення епістолярного архіву письменника, місця його зберігання, переміщення різними адресами в різних країнах, а відтак з'ясувати те, що значна частина його листів (у копіях, адже оригінали були надіслані адресатам) і листів до нього (оригінали) від початку зберігалася в родинному архіві письменника в баварському місті Нювий Ульм (Німеччина). Однак після смерті І. Багряного його дружина Галина Багряна, беручи до уваги суспільну значущість архіву, а також художню вартість матеріалів, переслала його до США, на адресу відомого діяча української діаспори Олексія Коновала, який тоді мешкав неподалік Чикаго, в штаті Іллінойс, у містечку Arlington Heights за адресою: 811 S, Roosevelt Ave.

Звідтоді впродовж майже трьох десятиліть епістолярний спадок автора сотень прозових, поетичних, драматичних і публіцистичних творів збері-

гався (спочатку окремо, а згодом як складник архіву УРДП) у цій приватній колекції. Варто наголосити, що саме в той період (1967—1996) архів листування Івана Багряного був суттєво доповнений за рахунок тих матеріалів, які надійшли від ще живих на той час адресатів письменника або ж від представників їхніх родин — як відповіді на листовні або ж опубліковані у пресі, насамперед у газеті «УВ» і журналі «Нові дні», звернення Олексія Коновала. Власне, саме цю постать і слід вважати першим дослідником та упорядником листування Івана Багряного, автором приміток і численних уточнень до них.

Натомість тему історії часопису «УВ», проблематику його матеріалів у листуванні Івана Багряного та його адресатів уперше дослідив автор цих рядків, який, працюючи після проголошення незалежності України головним редактором цієї газети, редакція якої містилася в сусідньому з Іллінойсом штаті Мічиган (США), мав можливість неодноразово бувати в Олексія Коновала, а відтак крок за кроком ознайомлюватися зі змістом цього цінного листування.

Насамперед привертає увагу надзвичайно широка тематична парадигма епістолярної спадщини Івана Багряного, що увійшла до цього архіву: від сторінок історії України (УНР, Голодомор 1932—1933 рр.), доби перебування в таборах Ді-Пі (1945—1950), змісту діяльності діаспорних установ (1945—1963), зокрема науково-освітніх закладів, — до біографічних портретів діячів українського закордоння та розлогої панорами літературно-мистецького життя української еміграції, подробиць книжкового руху, функціонування видавництв, інших важливих складників українського життя в різних куточках світу, про які йдеться на сторінках листів. Водночас однією з найголовніших тем, що формувала зміст листування, так би мовити, його напрямним і об'єднуючим стрижнем була і залишається тема української еміграційної преси загалом і часопису «УВ» зокрема.

Нам вдалося з'ясувати, що з усього масиву епістолярної спадщини (а це — понад шістсот листів) кожен п'ятий лист містить згадку щодо історії та діяльності часопису «УВ», а відтак розкриває ті чи ті факти (часто малознані або й зовсім невідомі) з історії 55-річної життєдіяльності редакції. Якраз ці листи, зміст яких присвячено різноманітним темам газети, стали об'єктом нашої уваги, а плекання національної ідентичності на їхніх сторінках, відповідно, — предметом дослідження. Зокрема, вістянською проблематикою позначене листування І. Багряного з Федором Пігідо, Віталієм Бендером, Михайлом Воскобійником, Дмитром Андрієвським, Юрієм Лавріненком, Григорієм Костюком, Григорієм Китасти́м та багатьма іншими.

Закономірно, що в першій шерезі згаданих — імена редакторів видання, зокібна Віталія Бендера, Юрія Лавріненка, Андрія Глиніна, Павла Маляра та інших очільників, чий внесок у творення «УВ» особливо значимий. Ідеться, отже, про своєрідний «форум» головних редакторів і той

«колективний досвід», репрезентований через роки і відстані в листах тих, хто очолював газету, а відтак не лише символічно, а й на практиці щоденною працею вирішував почесне й важливе завдання українського майбутнього — творення преси рідною мовою в умовах чужини, щоб плекане ними слово перетворилося на слово-зброю, а слово-зброю, своєю чергою, ствердилось опором у боротьбі за «своє і рідне».

Відтак закономірно, що в листах, так би мовити, на «найвищому рівні», тобто вустами редакторів, обговорюється ціла низка проблем, де питання української державності і національної ідентичності, місії еміграції — найважливіші. Приміром, у листі до Віталія Бендера від 15 серпня 1956 р. І. Багрянний, на той час один з лідерів Української Національної Ради в екзилі, дає, можливо, доволі жорстку, але водночас справедливую оцінку українству: «Найганебнішим у нашій національній психіці було оте знамените “моя хата скраю”. Це хохляцька, когутська мораль. І через цю мораль ми, власне, не маємо ані свободи, ані держави, ані пошани у світі. І, може, ніколи і не матимем цього, якщо цю етичну засаду не випечемо з когутської психіки вогнем. Якщо не вийдемо до високостей отого справжнього, великого вселюдського гуманізму, йдучи за прикладом таки наших же світочів, великих синів [і доньок] нашого народу (правда, тим самим народом зневажених і зі світу зживаних за життя), — таких, як Шевченко, Франко, Леся Українка, Коцюбинський... Тільки з мораллю цих людей ми можемо здобути собі свободу й пошану у світі, і співчуття, й допомогу в нашій боротьбі» [9, с. 20—21].

Продовження теми боротьби «За Україну державну», яка посіла стале місце на шпальтах видання, знаходимо і в листуванні І. Багряного із С. Витвицьким, М. Воскобійником, В. Гришком та ін. Порушено це питання і в листуванні письменника із Семеном Підгайним та ін. А відповідаючи, приміром, на лист Федора Пігідо від 8 липня 1954 р., І. Багрянний зазначає: «Цей номер “УВ” мене дуже порадував. Але й тут же убив, майже наповал убив! Прочитав “Лекції для молоді!”, і увесь день і вечір не знаходжу собі місця. Що це у вас там за “лекції для молоді”, в яких доводиться, що “Хвильовий належав не до національного табору” (підкреслення І. Багряного. — Авт.)... Бо ми доводили і доводимо, що Хвильовий належав до національного табору, й це історична правда, бо вже в самому початку двадцятих років, цебто ще юнаком, Хвильовий був найкращим українським національним письменником і публіцистом...» [19, с. 11—12].

Варто уточнити, що це не просто автори листів, а представники тієї спільноти, на творення якої мав безпосередній вплив сам І. Багрянний, причому звідтоді, як наприкінці 1945-го разом з однодумцями він став творцем УРДП, а незабаром — і часопису «УВ». Звідси — й довірливий тон між авторами листів (хоча й непорозуміння також, зрозуміла річ, траплялися), свідками чого ми є нині, коли ознайомлюємося зі змістом цієї епістолярної спадщини.

Однією з найважливіших практик у листуванні було обговорення тих чи тих публікацій щодо перспектив їх друку на шпальтах видання. Під цю дискусію потрапили, зосібна, не тільки вже згадані статті «Лекції для молоді», а й такі публікації, як «Троєкутний торг», а ще — підписані псевдонімом «Дон Кочерга» тощо. Ще одним прикладом такого аналізу був лист Віталія Бендера до Івана Багряного [11, с. 22], де автор (на той час — редактор газети), висловлюючи думки щодо видання «Репортажу з Москви», не тільки пропонує І. Багряному надрукувати цей свій твір на шпальтах часопису, а й видати його в повному обсязі окремою брошурою. До слова, така практика, коли в «УВ» друкувався скорочений варіант статті, яка набула певного розголосу, а згодом книжкою виходив її збільшений варіант, була в той час поширеною. Приміром, саме так побачили світ спочатку статті, а згодом і брошури Юрія Лавріненка, Василя Гришка, Михайла Воскобійника та інших відомих авторів газети. Сторінки листування нагадують нам, що такий спосіб публікацій, які, до слова, зробили помітний внесок у формування ідейного обличчя видання і ствердження «лінії газети», був особливо популярним тоді, коли часопис мав власну друкарню, а це 1940-ві—1960-ті роки.

Значна частина архіву листів засвідчує, що подеколи такі обговорення переростали в дискусії. Причому, як нам вдалося відзначити, дискусійний запал у листах формувався не тільки під впливом різності того журналістського досвіду кожного з адресатів, який вони отримали в минулому, тобто ще до еміграції, а й завдяки обставинам того нового часу, з якими вони зустрілися на чужині, вже під час творення часопису «УВ». Особливого запалу такий обмін думками набував, коли мова заходила про одну з найголовніших проблем — збереження газети, власне її виживання у складних умовах чужини і пов'язані із цим проблеми перенесення її редакції з Нового Ульма до Мюнхена, або ж пізніша за часом дискусія щодо необхідності переїзду редакції часопису з Нового Ульма (Німеччина) до Детройта (США), що, зрештою, й відбулося. Принагідно зазначимо, що одна з рубрик видання мала назву «Дискутуємо» й безпосередньо вказувала на зміст її матеріалів.

Уже сам факт, що мали місце щонайменше дві листовні дискусії (чи їх спроби) стосовно перенесення редакції до іншого міста, підтверджує пошуки вістянським середовищем шляхів поліпшення редакційного становища. «Найбільша проблема сьогоднішнього дня» посідає вагоме місце в листах різних адресатів. Такою «проблемою» для прихильників часопису був його порятунок в умовах майже сталої скрути. «Катастрофальне становище “УВ” спричинене, панове, цілою низкою хибних ходів, але не перегинаймо тут палиці, відкиньмо особисті приватні амбіції й дивімося в корінь коренів» [15, с. 23], — писав і водночас закликав прибічників «УВ» до мудрих дій відомий письменник і публіцист І. Багрянний. Сила духу, наука, волонтерство — все це стало тими складниками, які підбадьорювали, додавали сил і снаги і, зрештою, давали можливість рухатися далі.

Таким чином, обговорювалося питання не тільки змісту матеріалів, а й найпекучіші проблеми існування часопису. А з-поміж інших тем, які звучали в листах, і питання внутрішньої політики газети, зокрема «штатного розпису», організації праці редакції. Відтак ми отримуємо відомості про підготовку й відзначення ювілеїв «УВ», а ще — про вплив політичного життя еміграції на зміст видання, подробиці творчого життя відомих в еміграції постатей. Серед тем, яких торкалися, також питання кадрових призначень у редакції часопису та друкарні (щодо А. Гудзовського, П. Шаєнка, Ф. Пігідо та ін.), навіть дискусія, спричинена такою темою, як вартість газетного паперу, що набула особливої актуальності в Німеччині після грошової реформи 1948 р. і позначилася на економічному становищі редакцій видань, актуалізувала тему труднощів книговидавничої та загалом поліграфічної справи, зосібна на сторінках тієї української преси, яка виходила в Баварії.

Слід зазначити, що тема «УВ» посідає вагоме місце і в контексті діяльності УРДП. Відтак закономірно, що мова про роль і значення УРДП у житті видання виникає і в листуванні І. Багрянного з іншими провідними діячами цієї еміграційної партії. Ми довідуємося, що одним з важливих тематичних напрямів часопису є, приміром, участь середовища УРДП, яка на певному етапі була, вважай, видавцем газети, в тій громадсько-політичній дискусії, що особливо жваво тривала в колі еміграції одразу після Другої світової війни. Так, скажімо, в листі до публіциста Дмитра Андрієвського від 14 листопада 1958 р. Іван Багрянний згадує про статтю (передовицю) «Чітка крапка над замурзаним “і”» («УВ», 2 жовтня 1952 р.) Анатолія Гудзовського, в якій автор, відповідаючи на низку публікацій в «Українському слові» (Париж), зокрема на твердження, що «на націоналізм нібито можуть претендувати лише окремі партії», наголошував, що позиція УРДП полягала в тому, що «націоналізм — це зовсім не партійне членство», а «загальноприйнята антитеза до політичного поняття інтернаціоналізму» [12, с. 16—17].

Порушують автори листування і проблему «трактування ролі церкви» на шпальтах видання. Приміром, відповідаючи на листовне запитання Петра Волиняка, який писав з Торонто, І. Багрянний зазначає: «І от якби я висловлював свої погляди на питання церкви в Україні, то сказав би те саме, що й ви: *національна церква*. І призначення її великою мірою полягало би в тім, щоб для українського народу направити те зло й ту шкоду, що йому заподіяла російська церква... Отже — *національна церква*. Призначення її — бути будівничим українського національного духу, рушієм і помічником нашого народу в його становленні себе в історії. І наша церква національна мусила би мати свій центр не в Москві і не в Римі, а в Києві, на святих горах...» [17, с. 23]. Нам вдалося простежити, що така позиція письменника і громадсько-го діяча із цього питання знайшла свій відбиток і на сторінках «УВ».

Прикметно, що саме з епістолярію І. Багрянного, зокрема з його листування з Михайлом Воскобійником, ми несподівано отримуємо цілий масив

відомостей про додаток до часопису «УВ» — бюлетень-газету «Ми ще повернемось!», який з'являвся як друкований орган так званої Спеціальної комісії при ЦК УРДП. Створений на противагу виданню Берлінського просоветського комітету «За возвращение на родину!», що закликав українців еміграції повертатися на «щасливу, квітучу батьківщину», виходив у світ упродовж п'яти років (1955—1959 рр.). Варто наголосити, що мова про цей додаток до «УВ» не випадково йде саме в листах І. Багряного до Михайла Воскобійника, адже саме він був редактором бюлетеня.

Як стає відомо з листування, усього побачили світ тридцять чисел додатка «Ми ще повернемось!». «УВ» таким чином стали одним з небагатьох джерел, що взагалі містять бодай якісь відомості щодо цього видання. Прикметно, що на першій сторінці бюлетеня видавці розмістили ось цю цитату Івана Багряного: «Я вернуся до своєї Вітчизни з мільйонами своїх братів і сестер, що перебувають тут, в Європі, і там, по сибірських концтраках, тоді, коли тоталітарна кривава большевицька система буде знесена так, як і гітлерівська. Коли НКВД піде вслід за Гестапо, коли червоний російський фашизм щезне так, як щез фашизм німецький...». Ці слова слугували, так би мовити, колективною відповіддю на терор і нищення українців руками Кремля й одночасно були стимулом до згуртування в боротьбі супроти потужного пропагандистського московського верстата.

Утім, починаючи із сьомого числа бюлетеня «Ми ще повернемось!» ці рядки І. Багряного редакція замінила іншою цитатою письменника: «Кості мільйонів твоїх братів і сестер, український політичний емігранте, кров і сльози батьків і матерів, безліч замучених голодом, замордованих у тюрмах і концентраційних таборах неосяжної “родіни” волають до Тебе! Так само, як очі мільйонів живих Твоїх братів і сестер, змучених на комуністичній каторзі, звернені на Тебе! Їм ти присвятив життя! Їм ти клявся, ідучи на Захід, шукати Правди й Волі для них, для обездолених окупантом робітників і селян, — їм Ти клявся в вірності до останнього зідхання! Тож мусиш свого дотриматися».

Обидва ці інформаційні масиви (їх складно назвати просто «цитатами») як частина змісту титульної сторінки додатка до «УВ» «Ми ще повернемось!» стали свідченням волі українців до відкритого й тривалого фронту на шляху боротьби супроти Москви, який вони утримували, вважаючи, на очах у всього світу. Прикметно, що Американський комітет визволення від більшовизму, який, попри назву, перебував під впливом проросійських (нехай і еміграційних) сил, так званих «єдиноне ділимців», пропонував часопису фінансову підтримку у виданні бюлетеня, натомість прагнув позбавити його проукраїнської сутності. Якраз про небезпеку такого сценарію йдеться в листі Івана Багряного до М. Воскобійника від 7 травня 1955 р. [23, с. 23, 25].

Утім, уже наступного дня, ніби по гарячих слідах цієї теми, І. Багрянний захоплено пише на адресу редактора додатка «Ми ще повернемось!»

Михайла Воскобійника: «Ти читав в “УВ” прекрасний лист до того комітету? Яка чудесна річ. От в такому тоні мав би бути увесь бюлетень. Спокійно, розумно, без помий, без пінявості, і б’є в точку... Золота стаття!» [16, с. 23]. Зміст таких листів — підтвердження того, що і часопис, і додаток до нього докладали всіх зусиль, щоб «антиукраїнська лінія» так званого Американського комітету не була втілена в життя. Натомість робили все для того, аби реалізувати зміст рядків з памфлету І. Багряного «Чому я не хочу вертатись до ССРСР?», що, як ми вже згадували, були розміщені на титульній сторінці видання.

Бюлетень «Ми ще повернемось!» варто сприймати як вагомий складник історії часопису й особливий тип додатка «УВ» загальнополітичного характеру, а відомості про нього, які знаходимо в листуванні, — як одне з небагатьох джерел про це видання взагалі.

Іще одна прикмета цього архіву прозирає в тому, що маємо підстави розглядати його й у таких, щонайменше двох, масивах. По-перше, як вагому частину творчості видатного письменника, а по-друге, як помітний складник епістолярного набутку всієї української еміграції, про повернення якого на батьківщину нам варто подбати.

До слова, вже згаданий нами Юрій Шевельов — один з найбільших інтелектуалів українського закордоння, який свого часу дав високу оцінку творчості Івана Багряного [28] і який, демонструючи увагу до епістолярного жанру впродовж усього життя, в одному з листів занотував: «Господи, як усе непросто на цьому світі. І видання, і життя, і смерть...» [24]. І ці рядки напрочуд влучно передають атмосферу місць перебування як авторів листування з І. Багряним, так і самого письменника, зокрема із санаторію в Сант-Блазієні, де він вимушений був лікуватися від набутих у советських в’язницях недуг і звідки йшли у світ його листи.

Загалом топонімії в архіві листування Івана Багряного належить прикметне місце. І це природно, адже йдеться про розділ науки (ономастики), який за традицією увібрав у себе відомості географічно-адресного характеру, відтак збагачує дослідників інформацією про місця сталого або ж тимчасового перебування адресатів, уводить їх у контекст культурної спадщини української еміграції (наприклад, пресо-, літературо-, журналістикознавства, видавничого руху тощо). Приміром, Михайло Воскобійник, листуючись з І. Багряним, брав участь у творенні часопису, надсилаючи листи із Сиракуз (Нью-Йорк, США), Олекса Гай-Головка дописував з Британської Колумбії (Канада), Улас Самчук спрямовував свої епістоли з Торонто, а Н. Григорів пересилав кореспонденцію не з однієї, а з двох адрес: Брукліна (Нью-Йорк), де жив, і з редакції «Голосу Америки», де працював. Ця нова інформація доповнювала біографії діячів української еміграції, допомагала орієнтуватись у процесі формування українських культурних центрів, що мав місце після Другої світової війни.

Що ж до самого І. Багряного, то, окрім згаданої адреси санаторію в Сант-Блазієні (Шварцвальд), в архіві листів знаходимо ще два топоніми, з якими пов'язане листування письменника, а саме: редакції часопису «УВ», яку він часто зазначав як зворотню адресу, а також хатню адресу, де він мешкав з родиною (цю останню вдалось уточнити зовсім нещодавно завдяки праправнуку літератора і громадського діяча Леону Багряному, який живе в Баварії) [20].

Особливість матеріалів листування, яке ми дослідили, полягає і в тому, що його учасниками були відомі постаті, причому не лише у вимірі еміграції. Серед них, зокрема, голова Мистецького українського руху Улас Самчук, очільник ОУП «Слово» Григорій Костюк, диригент і художній керівник Капели бандуристів ім. Т. Шевченка Григорій Китастих, режисер низки театральних колективів в Австралії й Канаді, актор і педагог Ростислав Василенко, професор історії, університетський викладач Михайло Воскобійник, автор книжок «Острови смерті» та «Українська інтелігенція на Соловках» Семен Підгайний, багатолітній експерт радіо «Свобода» Василь Гришко (в етері виступав під псевдонімом Василь Гринько) та інші творчі особистості, які працювали на авторитет «УВ».

Прикладом того, що участь у творенні часопису брали відомі діячі української культури, скажімо, є лист, надісланий із французького містечка Мужен, від колишнього голови Директорії УНР Володимира Винниченка [7, с. 12], в якому він говорить про намір «дати газеті ряд статей на тему, так би мовити, історичного характеру — тему початків нац[іонально]-державного відродження України доби перед революцією і перших часів революції 1917—1918 рр.». І далі автор обґрунтовує це своє бажання: «Наскільки я можу судити, укр[аїнська] еміграція, а надто Нова, дуже мало поінформована про ту добу, і їй було б і цікаво, і корисно почути слово про неї з уст одного з наочних свідків і навіть учасників у її подіях» [8, с. 14].

У цьому ж листі письменник і політичний діяч, «розуміючи непрості редакційні будні», зазначає: «Скажу одверто: мені було б дуже-дуже сумно, коли б редакція відмовилася надрукувати через непогодження з її деякими тезами. Не тому, що не було б надруковано, а тому, що ця відмова була б тої газети, яку я в українській еміграційній пресі вважаю за щиро демократичну» [6, с. 25].

Відтак співпраця з редакцією часопису цілої когорти відомих постатей, які листувалися з І. Багряним, — одна з особливостей цього архіву. Утім, епістолярна спадщина письменника — це насамперед його голос, його національно-патріотична позиція, присутність на сторінках «УВ» тих ідей і смислів, які вперше з'явилися саме в листах, а вже згодом набули продовження і розвитку в його художній і, можливо, насамперед публіцистичній спадщині. У цьому, до слова, полягає ще одна роль листування як своєрідного випробувача для тих думок і образів, які народилися на рівні листів,

а згодом, ставши на повен зріст, відіграли суттєве значення вже в текстах книжок і статей, відтак були своєрідним посередником між творами письменника різних жанрів або ж офіційно потверджували позицію автора чи його адресатів з того чи того питання.

Особливо важлива роль І. Багряного полягала у справі об'єднання зусиль авторів навколо різних потреб часопису «УВ». Його участь як у матеріальному, так і в ідеологічному загартуванні видання, а також усебічна підтримка тих, хто працював над забезпеченням його змісту, незаперечна. Письменник і журналіст завжди переймався творчим запасом газети. «Змобілізувати людей для праці в “УВ” — надалі це буде моя справа. Так само як і мобілізувати кошти», — задекларує він у листі до Федора Пігідо. Натомість згодом, уже в іншому листі, І. Багрянний продовжує цю тему ще більш емоційно: «Чому взагалі ніхто не підтримує “УВ” матеріалами? Що ви собі, панове, думаєте? Не можу ж я за всіх репрезентувати нашу журналістику в “УВ”! Я написав кілька статей та й роблю перерву. Натисніть на ближчих до вас редакторів і авторів. Або завалиться газета (маю на увазі завал авторитету через зниження актуальності, ударності та якості)» [18, с. 34].

Те, що Іван Багрянний безнастанно дбав про газету, засвідчує й лист, в якому він укотре повертається не тільки до теми забезпечення «УВ» змістовними дописами, а й опікується надійним матеріальним тилом, наголошуючи: «Зараз першочерговою задачею є з усієї сили розвинути кольпортаж “УВ” в Америці і підтримати видавництво й центр в Європі» [13, с. 12—13]. Постановка такого завдання в час, коли основні передплатні сили виїхали до США і Канади (йдеться про другу половину 1940-х), була цілком природною: І. Багрянний докладав надзусиль для того, щоб укрвістанська спільнота, залишивши Європу (насамперед ідеться про передплатників газети), й надалі гуртувалася навколо часопису, продовжувала плекати рідне слово й допомагати «УВ», використовуючи досвід минулих Ді-Пі, однак вже з нових, переважно заокеанських адрес. Насамперед ішлося про організацію мережі власних кореспондентів і кольпортерів (представників).

Не забуваймо, що листи І. Багряного — це ж водночас і листи головного редактора «УВ», а ще — одне з джерел, з яких черпав своє натхнення сам Багрянний-письменник. Ось, приміром, як він скористався змістом листа Петра Шинкаря, якому пише: «Але сни часом бувають “талановиті”, смислові, гарні, поетичні. Такими є й ті, що Ви навели у своєму листі. І я їх кончедесь використаю (це буде плагіат, але зарані прошу Вас не гніватися, якщо ядесь ті сни використаю, в якомусь творі). Навіть, може, напишу спеціальну в'язанку найхімерніших, найсимволічніших та найпоетичніших снів, чутих від людей і пережитих самим, давши їм оригінальний заголовок, щось на зразок “Тисячі й однієї ночі”» [10, с. 12—13].

Зауважимо, що одним з найбільш плідних було листування Івана Багряного з Миколою Степаненком. Хронологія цієї, до прикладу, кореспон-

денції така: перший лист — 16 березня 1948-го, останній — 15 січня 1961-го. Отже, епістолярна історія між цими особами, як засвідчує архів, тривала більше тринадцяти років, а це — понад 50 листів, значна частина яких присвячена темі «УВ». Зокрема, в їхньому листовному спілкуванні відбувається обговорення ділових якостей претендентів на посаду очільників редакції на різних етапах її діяльності, проголошується ініціатива будівельного фонду «УВ», йдеться про роль кольпортерів у становленні часопису. Така листовна активність насамперед пояснюється тим, що обидва були чільними діячами в лавах еміграційної УРДП, яка від початку створення газети чи не найбільше опікувалась її існуванням. «УРДП робить велику національну справу», — наголошував Іван Багряний у листі до того ж таки М. Степаненка [14, с. 22]. Таку ж «велику національну справу» вершили й «УВ».

Варто зауважити, що на сторінках архіву ми, так би мовити, віч-на-віч зустрічаємося з наративом «духовної спраги по втраченій Батьківщині», увагу до якого привернув свого часу академік Микола Жулинський, наголосивши: «Кожен з нас повинен повсякчасно гордо і невтомно тримати в руках духовний жезл національного обов'язку — набувати втрачену Батьківщину для себе і для свого ближнього. Бо якщо не набудеш власної Батьківщини, втратиш увесь світ» [2, с. 38].

Важливо, що поруч з темою часопису «УВ» у листуванні присутній доволі широкий контекст громадсько-політичного та культурного життя повоєнної еміграції: від діяльності Української Національної Ради (УНР) і видань громадсько-політичного звучання («Біла книга про чорні справи Кремля»), які з'являлися поза Україною, вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 рр. у різних куточках планети — до широкої панорами літературно-мистецьких заходів і творення українських культурних центрів спочатку в Західній Європі, а згодом і за океаном.

Інколи листування Івана Багряного нагадує документальний фільм, відзнятий у чорно-білому форматі, зітканий з подій і фактів, де одна з найголовніших ролей належить темі часопису «УВ». Особливо цінною в такій уявній стрічці є хроніка з облаштування (насамперед культурно-політичного, а не лише матеріально-побутового) українців у різних країнах світу. Цікаво, що така тема, присутня в листах архіву, нагадує й рух громадян сучасної України до країн Заходу. Але якщо тоді він стосувався вже переважно повоєнного часу (1945—1950 рр.), то нинішній рух спричинений війною московського режиму супроти незалежної України, яка ще триває. Прикметно й те, що і тоді, і тепер йдеться про перебування сотень тисяч українців на теренах тих самих країн — Австрія, Англія, Німеччина, США, Франція, Швейцарія та ін.

Варто зазначити, що кожен із цих листів має свою, так би мовити, «приватну» історію. На жаль, це історія не тільки «збережень», а і «втрат». Епістолярний архів І. Багряного мав би бути значно більшим кількісно, та, на

превеликий жаль, значна частина листів, написаних письменником і надісланих адресатам, була втрачена. Ось як про це говорить дослідник української діаспори Олексій Коновал: «Багрянний майже весь час перебував не в дуже сприятливій для літературної творчості чи політичної діяльності атмосфері, зокрема більше місяців у році лікувався в санаторії. Тому з багатьох його листів, писаних із санаторію від руки чи на друкарській машинці, він не залишав собі копії, хоча й листувався з багатьма особами з багатьох континентів. Натомість після смерті осіб, які були активними в громадському чи політичному житті української діаспори й вели кореспонденцію з І. Багряним, через недбальство їхніх родин листи були втрачені...» [4, с. 8].

Нам вдалось уточнити й те, що, окрім листів І. Багряного, в його архівній збірці знайдено вісім листів різних авторів, що написані самому письменнику і політичному діячеві. За винятком уже згаданих листів В. Винниченка, це дві кореспонденції від Уласа Самчука (27 лютого 1946 р. та 15 серпня 1946 р.) [21, с. 23—25] та одна — від Юрія Шевельова (18 січня 1947 р.) [22, с. 24], а також листи інших авторів.

Наукова новизна. Серед матеріалів епістолярного архіву І. Багряного виявлено невідомі раніше відомості з історії часопису «УВ», зокрема листи про низку культурно-організаційних заходів, які становлять нову джерельну базу стосовно функціонування цього видання, систематизовано головні тематичні напрями діяльності газети. Уперше впорядковано найповнішу базу архіву (листи І. Багряного і до нього, включно з біографічними довідками про адресатів).

Висновки. Таким чином, ми встановили загальну кількість листів епістолярного архіву І. Багряного, місця їхнього зберігання, уточнили тематичну розмаїтість матеріалів, які стосуються часопису «УВ», імена працівників редакції, принципи кадрової політики та інші особливості редакційної політики видання, яке проіснувало 55 років (1945—2000). Одним з підсумків нашого дослідження стала підготовка до друку (разом із видавництвом «Фоліо») листування Івана Багряного, яке зойно (2024 р.) побачило світ у прифронтовому (на час видання) Харкові.

Працюючи з архівом відомого письменника і публіциста, нам вдалося з'ясувати, що його епістолярна спадщина зберігається, зокрема, в архіві УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН (США), приватному архіві Ол. Коновала та за деякими іншими адресами і загалом становить 613 листів. З них 34 — листи до різних організацій та установ, які можна назвати «офіційним листуванням» (наприклад, «До представників українських партій в УНРаді», «До головної управи ДОБРУСу в Аргентині», «До всіх членів УРДП...» тощо), а решта 579 — це листи І. Багряного адресатам з різних куточків планети (Австралія, Канада, Аргентина, США, Англія та ін.). Однак навіть беручи до уваги те, що заадресовані вони конкретним персоналіям і подеколи таки містять відомості про особисте життя письменника

і публіциста (приміром, лікування в шпиталі, згадки про дружину і дітей — сина Нестора і доньку Роксолян, повідомлення про перебування в советських в'язницях у 1930-ті тощо), віднести їх до категорії «приватних» немає підстав. Річ у тім, що зміст майже кожного із цих листів виходить за межі приватного життя письменника і стосується справ громадсько-політичних, які відповідають тогочасній добі й присвячені різним аспектам життя української політичної еміграції, де однією з головних є тема української преси поза Україною, зокрема часопису «УВ».

Серед тем матеріалів, які нам вдалося простежити в листах, зокрема, такі: роль часопису у формуванні громадсько-політичного й культурного життя повоєнної еміграції, дискурс незалежної України в діяльності Української Національної Ради, одним з лідерів якої був І. Багрянний, вирішення кадрових проблем редакції, створення серед читачів газети будівничого фонду задля збереження часопису та цілого комплексу інших заходів, що були спрямовані на 55-річне утривавлення легендарного видання. Загалом маємо підстави зробити висновок, що сторінки часопису були вагомим джерелом у формуванні національної ідентичності в колі української еміграції після Другої світової війни.

Водночас листування Івана Багряного — важлива сторінка подробиць з історії «УВ», іще один зразок подорожі глибинами часу в українській культурі, де листи є свідками і своєрідним літописом того періоду. Епістолярний архів відомого письменника підтверджує, що оповідь про це видання, зафіксована в рядках листів, — суттєве джерело нової інформації, яка окреслює контури боротьби за державність, національну ідентичність і є підтвердженням того, що, oprіч спогадів, щоденників, саме епістолярна спадщина є тим інформаційним масивом, який допомагає чітко визначити, за словами Івана Багряного, «лінію газети» і нагадує нам про ту роль видання, яку важко назвати другорядною або ж переоцінити, адже йдеться про своєрідний звіт для історії, що його складали у скрутних умовах, огорнуті спрагою боротьби за державність, численні автори газети.

Опрацьовуючи листи Івана Багряного та його адресантів у контексті діяльності часопису «УВ», ми водночас отримуємо можливість знайомства читачів не тільки з подробицями редакційного життя одного з найзнаніших періодичних видань української еміграції, а й з цілою когортою відомих імен українського закордоння, про які в Україні ще не мовлено останнього слова, зокрема з Володимиром Винниченком, Юрієм Лавріненком, Уласом Самчуком, Григорієм Костюком, Іваном Дубинцем, Семеном Підгайним та іншими знаковими постатями діаспори, зосібна тими, хто свого часу пройшов шлях заслань і арештів, а згодом, уже в еміграції, творив плацдарм боротьби, насамперед інформаційний, за незалежну Україну. Частка такого чину — в рядках листів, які ми розглянули, а саме тих, які досі зберігаються в архівних анналах і таким чином є стимулом для подальшого вивчення.

86 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «До вас я маю особливу симпатію...» Листи Григорія Костюка до Олексі Ізарського: 1955—1995 / упоряд. О.П. Ротач. Полтава : Дивосвіт, 2019. 292 с. +14 іл.
2. Жулинський Микола. Духовна спрага по втраченій батьківщині. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2000. С. 38.
3. Забужко Оксана, Шевельов Юрій. Вибране листування на тлі доби : 1992—2002. Київ : Комора, 2013. 500 с.
4. Коновал О. Дещо про І. Багряного, його творчість та листування // Багрянний І. Листування. Том 1. Київ : Смолоскип, 2002. С. 5—8.
5. Коновал О. З листування Івана Багряного. Українські вісті. 1996. 29 верес.
6. Лист Володимира Винниченка до Івана Багряного за 12 грудня 1950 р. Приватний архів Ол. Коновала. Форт Маєрс. США. Скринька 3. Док. 4. С. 25.
7. Лист Володимира Винниченка до Івана Багряного за 12 грудня 1950 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 3. Док. 3. С. 12.
8. Лист Володимира Винниченка до Івана Багряного за 12 грудня 1950 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 3. Док. 3. С. 14.
9. Лист І. Багряного до В. Бендера за 15 серпня 1956 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Нью-Йорк. Скринька 5. Док. 15. С. 2—21.
10. Лист Івана Багряного до Петра Шинкаря за 20 серпня 1957 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 4. Док. 4. С. 12—13.
11. Лист Івана Багряного до Віталія Бендера за 15 серпня 1956 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Нью-Йорк. Скринька 5. Док. 15. С. 22.
12. Лист Івана Багряного до Дмитра Андрієвського за 14 листопада 1958 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 5. Док. 10. С. 16—17.
13. Лист Івана Багряного до Миколи Степаненка за 28 грудня 1949 р. Приватний архів Ол. Коновала (США). Зшиток 3. С. 12—13.
14. Лист Івана Багряного до Миколи Степаненка за 6 листопада 1954 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 3. Док. 3. С. 22.
15. Лист Івана Багряного до Михайла Воскобійника за 7 липня 1955 р. Приватний архів Ол. Коновала. Флорида, США. Зшиток 2. С. 23.
16. Лист Івана Багряного до Михайла Воскобійника за 8 травня 1955 р. Приватний архів Ол. Коновала. Зшиток 2. Док. 2. С. 23.
17. Лист Івана Багряного до Петра Волиняка за 17 жовтня 1954 р. Архів УРДП — Фондації ім. І.Багряного в УВАН. Скринька 5. Док. 12. С. 23.
18. Лист Івана Багряного до Федора Пігідо за 17 квітня 1956 р. Приватний архів Ол. Коновала. Форт Маєрс. США. Зшиток 2. С. 34.
19. Лист Івана Багряного до Федора Пігідо за 8 липня 1954 р. Архів УРДП — Фондації І. Багряного в УВАН. Нью-Йорк. Скринька 4. Док. 4. С. 11—12.
20. Лист праправнука Івана Багряного Леона Багряного (Leon Bahryany) з Німеччини в Україну до Сергія Козака за 2 жовтня 2024 р. Приватний архів автора статті.
21. Лист Уласа Самчука Івану Багряному за 27 лютого 1946 р.; лист Уласа Самчука Івану Багряному за 15 серпня 1946 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 4. Док. 4. С. 23—25.
22. Лист Юрія Шереха (Шевельова) за 18 січня 1947 р. Архів УРДП— Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 2. Док. 3. С. 24.
23. Листи Івана Багряного до Михайла Воскобійника за 7 травня і 19 червня 1955 р. Архів УРДП — Фондації ім. І. Багряного в УВАН. Скринька 4. Док. 3, 5. С. 23, 25.

24. Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського / упоряд. М. Степаненко. Полтава : Шевченко Р.В., 2014. 385 с.
25. Наєнко Михайло. Листування — плюс. Київ : ФОП Самченка А.М., 2024. 356 с.
26. Сембай-Галицька О. Весна на віки. Листи Є. Маланюка : з нашої переписки 1953—1968. Детройт (США), 1997. 243 с.
27. Стех М.-Р. Вікно у будні культуротворення (Листи І. Костецького до Ю. Лавріненка). Київська Русь. Літературно-критичний часопис. Захід. 2008. С. 106—155.
28. [Шевельов Юрій про Івана Багряного]. Багряний Іван Павлович (1906—1963). До 25-річчя відзначення (посмертно) Державною премією України ім. Т.Г. Шевченка (Виставка у школі, коледжі, університеті). Київ : ЛітУкраїна книжкова; УкрВид-Спілка ім. І. Багряного, 2017. 24 с.

Отримано 21 жовтня 2024 р.

REFERENCES

1. “Do vas ya maiu osoblyvu sympatiu...” Lysty Hryhoriia Kostiuka do Oleksy Izarskoho: 1955—1995 [“I have a special sympathy for you...” Letters of Hryhoriia Kostiuk to Oleksa Izarskyi: 1955—1995] / O.P. Rotach (Comp.). Poltava, 2019. 292 p. +14 ill. [In Ukrainian].
2. Zhulynskyi Mykola. Dukhovna spraha po vtrachenii batkivshchyni [Spiritual thirst for the lost homeland]. Kyiv, 2000. P. 38. [In Ukrainian].
3. Zabuzhko Oksana, Shevelov Yurii. Vybrane lystuvannia na tli doby: 1992—2002 [Selected correspondence against the background of the day: 1992—2002]. Kyiv, 2013. 500 p. [In Ukrainian].
4. Konoval O. Deshcho pro I. Bahrianoho, yoho tvorchist ta lystuvannia [Something about I. Bahrianyi, his work and correspondence] // Bahrianyi I. Lystuvannia [Bahrianyi I. Correspondence]. Vol. 1. Kyiv, 2002. Pp. 5—8. [In Ukrainian].
5. Konoval O. Z lystuvannia Ivana Bahrianoho [From the correspondence of Ivan Bahrianyi]. *Ukrainski Visti* [Ukrainian News]. 1996. September, 29. [In Ukrainian].
6. Lyst Volodymyra Vynnychenka do Ivana Bahrianoho za 12 hrudnia 1950 r. [Letter from Volodymyr Vynnychenko to Ivan Bahrianyi dated December 12, 1950]. Private archive of Ol. Konoval. Fort Myers. USA. Box 3. Doc. 4. P. 25. [In Ukrainian].
7. Lyst Volodymyra Vynnychenka do Ivana Bahrianoho za 12 hrudnia 1950 r. [Letter from Volodymyr Vynnychenko to Ivan Bahrianyi dated December 12, 1950]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 3. Doc. 3. P. 12. [In Ukrainian].
8. Lyst Volodymyra Vynnychenka do Ivana Bahrianoho za 12 hrudnia 1950 r. [Letter from Volodymyr Vynnychenko to Ivan Bahrianyi dated December 12, 1950]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 3. Doc. 3. P. 14. [In Ukrainian].
9. Lyst I. Bahrianoho do V. Bendera za 15 serpnia 1956 r. [Letter of I. Bahrianyi to V. Bender dated August 15, 1956]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). New York. Box 5. Doc. 15. Pp. 20—21. [In Ukrainian].
10. Lyst Ivana Bahrianoho do Petra Shynkaria za 20 serpnia 1957 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Petro Shynkar dated August 20, 1957]. Archive of the URDP (Ukrainian

- Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 4. Doc. 4. Pp. 12—13. [In Ukrainian].
11. Lyst Ivana Bahrianoho do Vitaliia Bendera za 15 serpnia 1956 r. [Letter of Ivan Bahrianyi to Vitalii Bender dated August 15, 1956]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). New York. Box 5. Doc. 15. P. 22. [In Ukrainian].
 12. Lyst Ivana Bahrianoho do Dmytra Andriievskoho za 14 lystopada 1958 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Dmytro Andriyevskyi dated November 14, 1958]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 5. Doc. 10. P. 16—17. [In Ukrainian].
 13. Lyst Ivana Bahrianoho do Mykoly Stepanenka za 28 hrudnia 1949 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Mykola Stepanenko dated December 28, 1949]. Private archive of Ol. Konoval (USA). Notebook 3. Pp. 12—13. [In Ukrainian].
 14. Lyst Ivana Bahrianoho do Mykoly Stepanenka za 6 lystopada 1954 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Mykola Stepanenko dated November 6, 1954]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 3. Doc. 3. P. 22. [In Ukrainian].
 15. Lyst Ivana Bahrianoho do Mykhaila Voskobiinyka za 7 lypnia 1955 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Mykhailo Voskobiynyk dated July 7, 1955]. Private archive of Ol. Konoval. Florida, USA. Notebook 2. P. 23. [In Ukrainian].
 16. Lyst Ivana Bahrianoho do Mykhaila Voskobiinyka za 8 travnia 1955 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Mykhailo Voskobiynyk dated May 8, 1955]. Private archive of Ol. Konoval. Notebook 2. Doc. 2. P. 23. [In Ukrainian].
 17. Lyst Ivana Bahrianoho do Petra Volyniaka za 17 zhovtnia 1954 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Petro Volyniak dated October 17, 1954]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 5. Doc. 12. P. 23. [In Ukrainian].
 18. Lyst Ivana Bahrianoho do Fedora Pihido za 17 kvitnia 1956 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Fedir Pihido dated April 17, 1956]. Private archive of Ol. Konoval. Fort Myers. USA. Notebook 2. P. 34. [In Ukrainian].
 19. Lyst Ivana Bahrianoho do Fedora Pihido za 8 lypnia 1954 r. [Letter from Ivan Bahrianyi to Fedir Pihido dated July 8, 1954]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). New York. Box 4. Doc. 4. Pp. 11—12. [In Ukrainian].
 20. Lyst praprawnuka Ivana Bahrianoho Leona Bahrianoho (Leon Bahrianyi) z Nimechchyny v Ukrainu do Serhiia Kozaka za 2 zhovtnia 2024 r. [Letter from Ivan Bahrianyi's great-great-grandson, Leon Bahrianyi, from Germany to Ukraine to Serhii Kozak, dated October 2, 2024]. Private archive of the author of the article. [In English].
 21. Lyst Ulasa Samchuka Ivanu Bahrianomu za 27 liutoho 1946 r.; lyst Ulasa Samchuka Ivanu Bahrianomu za 15 serpnia 1946 r. [Ulas Samchuk's letter to Ivan Bahrianyi dated February 27, 1946; letter of Ulas Samchuk to Ivan Bahrianyi dated August 15, 1946]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 4. Doc. 4. P. 23—25. [In Ukrainian].
 22. Lyst Yurii Sherekha (Sheveliova) za 18 sichnia 1947 r. [Letter of Yurii Sherekh (Sheveliov) dated January 18, 1947]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Demo-

- cratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 2. Doc. 3. P. 24. [In Ukrainian].
23. Lysty Ivana Bahriano do Mykhaila Voskobiynka za 7 travnia i 19 chervnia 1955 r. [Letters from Ivan Bahrianyi to Mykhailo Voskobiynk dated May 7 and June 19, 1955]. Archive of the URDP (Ukrainian Revolutionary Democratic Party) — Foundation named after I. Bahrianyi at UVAN (Ukrainian Free Academy of Sciences). Box 4. Doc. 3, 5. P. 23, 25. [In Ukrainian].
24. Lysty Yurii Shevelova do Oleksy Izarskoho [Yurii Sheveliov's letters to Oleksa Izarskyi] / M. Stepanenko (Comp.). Poltava, 2014. 385 p. [In Ukrainian].
25. Naienko Mykhailo. Lystuvannia — plus [Correspondence is plus]. Kyiv, 2024. 356 p. [In Ukrainian].
26. Sembai-Halytska O. Vesna naviky. Lysty Ye. Malaniuka: z nashoi perepysky 1953—1968. [Spring forages. Letters of Ye. Malaniuk: from our correspondence 1953—1968]. Detroit, USA, 1997. 243 p. [In Ukrainian].
27. Stekh M.-R. Vikno u budni kulturotvorennia (Lysty I. Kostetskoho do Yu. Lavrynenka). [A window into the weekdays of cultural creation (Letters of I. Kostetskyi to Yu. Lavrynenko)]. *Kyivska Rus. Literaturno-krytychnyi chasopys. Zakhid* [Kyivan Rus. Literary and critical magazine. West]. 2008. Pp. 106—155. [In Ukrainian].
28. [Shevelov Yurii pro Ivana Bahriano]. Bahrianyi Ivan Pavlovych (1906—1963). Do 25-richchia vidznachennia (posmertno) Derzhavnoi premii Ukrainy im. T.H. Shevchenka (Vystavka u shkoli, koledzhi, universyteti). [Bahrianyi Ivan Pavlovych (1906—1963). To the 25th anniversary of being awarded (post humously) the State Prize of Ukraine named after T.H. Shevchenko (Exhibition at school, college, university)]. Kyiv, 2017. 24 p. [In Ukrainian].

Received on October 21, 2024

Serhii Kozak

T. Shevchenko Institute of Literature
of National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-5849-9612

E-mail: detr19411@gmail.com

“UKRAINIAN NEWS” NEWSPAPER IN EPISTOLARY HERITAGE
OF IVAN BAHRIANYI (FROM ARCHIVE OF LETTERS OF WRITER
AND PUBLIC-POLITICIAN FIGURE: 1945—1963)

The goal of the article is to analyze the content of documents from the epistolary archive of the writer and public-politician Ivan Bahrianyi (1906—1963) as a source from the history of the newspaper “Ukrainian News” (1945—2000), which was published in Germany and the USA for 55 years in order to deepen the information about this emigration publication and determine its problem-thematic directions, as well as to increase the circle of those personalities who cooperated with the newspaper in the state or outside it. As for the **methodology**, the research is based on the methods of historical-scientific analysis, systematization, biographical, chronological, as well as source and textological methods of studying archival documents, which in turn made it possible to determine their informational structure and content. **Scientific novelty**. Among the materials of the epistolary archive of I. Bahrianyi,

90 previously unknown information on the history of the newspaper “Ukrainian News” was discovered, in particular, letters about a number of cultural and organizational events, which constitute a new source base for the functioning of this publication, the main thematic areas of the newspaper’s activity were systematized. For the first time, the most complete base of the archive has been organized (letters of I. Bahrianyi and to him, including biographical information about the addressees). **Conclusions.** Based on the analysis of the content of the documents of the epistolary archive, which relate to the newspaper “Ukrainian News”, it was possible to reproduce little-known facts from the history of the publication as one of the main participants of the Ukrainian press movement in Europe after World War II, to systematize letters with materials about the newspaper (creation of a chronological list of letters, determination of their number, biographical references of addressees, reconstruction of a number of events and facts from the history of the publication (in particular, about the supplement to the newspaper “We will return!”), determine its role and place in the process of formation of national identity in the circle of Ukrainian emigration.

Key words: archive of Ivan Bahrianyi, letters, “Ukrainian News”, epistolary heritage, newspaper.